הײַנט 10 זײַטע.

אדרעסען:
פון „ראַדאָמער-קעלצער לעבען“
אין ראַדאָם:
Redakcja i Administracja
„Radomer Kielcer Leben“
Radom, Szwarlikowska 20.

אין קעלץ
Redakcja i Administracja
„Radomer-Kielcer Leben“
Kielce, Staro-Warszawska 34.

אַנאָנסען פרײַזן!
איין מילימעטער שורה: פאַר'ן טעקסט 20 גר.
„ „ „ אין „ 40 „
„ „ „ נאָכ'ן „ 18 „
די ערשטע זײַט ענטהאַלט 8 שפּאַלטען
אין טעקסט אין לעצטע זײַט 4 „

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

17-go grudnia 1926 r. | פאַר'ן אינהאַלט פון טעקסט אין די אַנאָנסען איז די רעדאַקציע נישט פאַראַנטוואָרטליך | ראַדאָם פרײַטאָג י"ב טבת תרפ"ז

„פּאַריטעקס“ ראַדאָם, וואַל 5.

די לאַנג שוין עקזיס-
טירענדע קאָרעס-
פּאָנדענץ—ביוראָ
ערלעדיגט דעם פּאַטענטען—אויסקויף
פינקטליך, שנעל, רעיעל און סאָליד.

בעמערקונג:
די ביוראָ נעמט פאַר איהר טרחה דעם
מינימאַלסטען און קלענסטען האָנאָראַר.

Zarząd Żyd. Twa. Gimn. - Sport.
„BAR-KOCHBA“ w Radomiu

Urządza w sobotę — 18 grudnia b. r.
w sali Hotelu Europejskiego (dawniej „Miraż“)

RAUT

WEJŚCIE – za zaproszeniami i dla wprowadzonych gości
Bilety — przy wejściu
po cenach: **dla pań – Zł. 2.**
dla panów – Zł. 2,50
POCZĄTEK – O GODZ. 9 WIECZ.
Czysty dochód przeznaczony jest na cele Żyd. Klubu Sport. „BAR-KOCHBA“ w Radomiu.

די פערוואַלטונג פון יודישען טורן - און ספּאָרט - פעראײַן
„בר-כוכבא“ אין ראַדאָם.

אָרדענט אײַן שבת צו נאַכטס — דעם 18 גרודזיען ה. י. אין זאַל
פון „האָטעל אײַראָפּעיסקי“ (געוו. מיראַזש).

אַ ראַאוט

אײַנגאַנג — געגען אײַנלאַדונגען און פאַר אַרײַנגעפיהרטע געסט
בילעטען — בײַם אײַנגאַנג
צום פּרײַז: פאַר דאַמען — זל. 2.
פאַר הערען — זל. 2,50
אָנהויב — 9 אָוועגד.
די ריינע הכנסה איז בעשטימט פאַר די ציעלען פון יודישען טורן-און-
ספּאָרט פעראײַן „בר-כוכבא“ אין ראַדאָם.

Z okazji zaręczyn p. **Z KORMANÓWNY** z p. **M. WEISFELNEREM**, składamy im serdeczne życzenia.

Rodzina B. Gliksman.

שולע פאַר פּלאַסטיק און טענץ
אין ראַדאָם קילינסקאַ 15.

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט מאַך איך בעקאַנט די ג. יודישע קליענטעלע דאָס איך האָב
זיך פעראייניגט מיט'ן בעוואוסט-
ען יודישען באַלעט-מייסטער **ה' מאַנדעל,**
וועלכער האָט זיך ערוואָרבען די גרעסטע אָנערקענונג צווישען דעם יודישען
אינטעליגענטען פּובליקום די טענץ וועלען פון הײַנט אָן אָנגעפיהרט אונטער
זײַן לײַטונג פון אונז בײַדע. די לעקציעס קומען פאָר אין פּרעכטיג אײַנגע-
אָרדענטען לאָקאַל פון האַנדווערקער-רעסורסע, קילינסקאַ 15.
יעדען פרײַטאָג און שבת פון 7.30 ביז 11.30 אָווענד קומען פאָר
פּראַקטישע לעקציעס.
אײַנשרײַבען זיך קאָן מען אין דער דערמאָנטער רעסורסע יעדען דינסטאָג און פרײַטאָג
פון 6 אָווענד אָן און שבת פון 3 נ. מ. בײַם ה' מאַנדעל.
מיר לערנען אויס אין דער קירצעסטער צײַט די נײַעסטע און
מאָדערנסטע טענץ. — די פּרײַזען זענען מעסיג און צוגענגליכע.
מיט אַכטונג פּראָפעסאָר ל. אָווערלאַ.

אין דער געזונדהייטס-אבטיילונג ביים מאגיסטראט דארף איינגעארדענט ווערען א דאקטוירים-משמור.

די פראגע, וואס מיר בעריהרען אין דעם יעצטיגען ארטיקעל, איז שוין אייגענטליך אייניגע מאהל ארומגערעדט געווארען אין אונזער צייטונג. דער ענין, וועלכען מיר רוקען דאס מאהל ארויס צו דער אויפמערקזאמקייט פון דער גאנצער היגער געזעלשאפט, איז דעריבער אין א געוויסער מאס נישט קיין נייעס. די פראגע איז אבער א אלט-אנגעווייטאגטע און דערפאר, וואס זי ביז דעם היינטיגען טאג נאך נישט געלעזט, בלייבט זי פולשטענדיג ניי און איז אקטועל צו יעדער צייט.

די לעזער געדענקען, מסתמא, די פיעל-מאהליגע ווענדונגען פון אונזער צייטונג צו די היגע געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס מכח איינארדנען א נאכט-דיזשור פון א דאקטאר, וועלכער זאל ביי יעדען געשעהענעם פאל אין די שפעטע נאכט-שעה'ען קענען מאמענטאל ערטיילען די נויטיגע מעדיצינישע הילף. ס'ווערט נישט קיינער אבלייקענען די וויכטיגקייט פון אזא נאכט-דיזשור. מיר ווילען נישט צווייפלען א סעקונדע אפילו, אז צווישען די צעהנדליגע טויזענדער איינוואוינער פון ראדאם, זאל זיך חאטש געפונען איינער, וואס זאל נישט איינשטימען מיט דער עקזיסטענץ נויטווענדיגקייט פון אזא דאקטוירים-דיזשור. יעדער איינציגער איז מודה און דריקט אויס ביי זיך דער טיפסטען פערלאנג, אבער קיינער האט נישט דעם נאהעריגען מוטה צו פאדערען בפועל און מאכען קאנקרעטע שריט, אז דאס זאל רעאליזירט ווערען.

אין תחילת האבען מיר אונזערע ווענדונגען אדרעסירט צו דער געזעלש. „עזרה", ביי וועלכער עס עקזיסטירט א „לינת-הצדק", וואס זיין אויפגאבע בעשטעהט בעיקר צו ערטיילען מעדיצינישע הילף. אונזער כוונה איז געווען א שטויס צוטהון דעם „לינת הצדק" אין דער ריכטונג, און יעצטיגען מאמענט אבער מיינען מיר דעם „ווידזיאל זדראוויא" ביים מאגיסטראט. ווייל דאס איז דער הוב פון דער שטאדטישער זעלבסט-פערוואלטונג. דאס גרינדען אזא נאכט-דיזשור געהט אונבעדינגט אריין אין דער קאמפעטענץ פון „ווידזיאל-זדראוויא", וועמענס הויפט-אויפגאבע עס איז צו ענטוויקלען א ברייטע און אינטענסיווע טהעטיגקייט אויפן געביעט פון געזונדהייט'ס-וועזען.

די געזונדהייט'ס-אבטיילונג ביים מאגיסטראט ווערט אויסגעהאלטען פון דער שטאדט. די מאגיסטראט-קאסע נעמט אויף דעם צוועק געלד פון אלע בירגער אין שטאדט און דערפאר דארף דער מאגיסטראט זארגען, אז אזא נאכט-משמור זאל געשאפען ווערען. אין קעלץ איז איינגעארדנעט ביים מאגיסטראט, טאקי אינ'ם זעלבען לאקאל פון דעם „ווידזיאל זדראוויע". א ספעציעלער נאכט-דיזשור, וואו נאכט ביי-נאכט דיזשורירט א אנדערער דאקטאר, און וועמענס בעזיץ זיך געפונען זיך אלע נויטיגע מעדיקאמענטען. קעלץ, א קלענערע שטאדט ווי ראדאם. האט א קראנקען קאסע, א יודישען אמבולאטאריום און טראץ דעם אלעם עקזיסטירט רעגעלמעסיג א נאכט-דיזשור פון דאקטוירים. פאר וואס זאל ראדאם נישט נאכטהון דעם ביישפיעל פאר וואס זאל אזא באמת וויכטיגע פראגע נישט פערנעמען א ספעציעלען פונקט אויף דער טאג-ארדנונג פון א שטאדט-ראטס-זיצונג?

וויפיל מאהל פאסירט, וואס אין מיטען דער נאכט געשעהען קראנקהייט'ס-צופאלען און מ'קען ארומלויפען שעה'ען-לאנג נאך א דאקטאר און לס'וף נישט קענען בעקומען? אין די אפטייקען האט מען ענדליך איינגעפיהרט, אז יעדער נאכט זאל איינער פון זיי דיזשורירען, ווייל מ'האט פערשטאנען, אז ס'קען ביינאכט געשעהן א צופאל, וואס מען זאל ברויכען בענוצען רפואות און הייל-מיטלען. סא פאר וואס זשע קאן מען נישט בעגרייפען, אז אזוי ווי ס'איז נויטיג דער דיזשור אין די אפטייקען, איז אפשר נישט ווייניגער וויכטיג דאס בעשאפען א דאקטוירים-דיזשור? וויבאלד מען פערשטעהט שוין אז ביינאכט קען מען געברויכען רפואות, דארף מען דאך אין איינוועגס שוין א קלער טוהן, ווער ס'זאל אט די הייל-מיטלען פערשרייבען אין דער שפעטער נאכט. צי ווייס דען נישט דער מאגיסטראט מיטן „ווידזיאל זדראוויא", אז ביינאכט איז פיל שווערער צוצוקומען א דאקטאר ווי בייטאג? נישט נאר פאר'ן נישט-פערמעגליכען, אדער דעם ארימען, איז שווער צוצוקומען א דאקטאר שפעט אין ביינאכט, צוליב דעם וואס ביינאכט דארף די וויזיט קאסטען פיל טייערער, נאר אפילו פאר'ן רייכען און דעם מער פערמעגליכען איז אויך נישט פון די לייכטע זאכען צו בעקומען א דאקטאר אין מיטען דער נאכט. ווי קען באמת אזא שטאדט ווי ראדאם אויסקומען אהן אזא אינסטיטוציע. פאקטיש, וואס איז דער באדייט פון ווארט „געזונדהייט'ס-אבטיילונג" אויב נישט דאס פאזיטיווע נוצען און מעדיציניש-ממשות'דיגען זין?

ס'וואלט זעהר געוואונשען געווען די יודישע ראטמענער זאלען אט דעם ענין בעריהרען אויף א זיצונג אין שטאדט-ראט. מיר גלויבען, אז זיי וואלטען נישט אנגעטראפען אויף קיין בעזונדערע שוועריגקייטען, פערקעהרט, זיי וואלטען גאנץ בעשטימט געקענט האפען אויף דער אינטערשטיצונג מצד די אנדערע פראקציעס פון שטאדט-ראט.

דאס גרינדען דעם נאכט-דיזשור איז א אלגעמיין שטאדטישע זאך. ס'איז פאר'ן נוצען פון אלע בירגער אהן אונטערשיעד פון קלאס און שטאנד און דערפאר טאקע וואלט אזא איניציאטיוו בעגריסט געווארען.

ב. צווייג.

א פוילישע שטים וואס דארף ביי אונז געהערט ווערן.

איך וויל זיך דא נישט אפשטעלען אויף דעם פראבלעם פון לערנען מלאכות און האנדווערקעריי ביי אונז יודען, וועלכעס עס האט זיך אנגעהויבען ביי אונז פערשפרייטען מיט עטליכע צעהנדליג יאהרען צוריק, און מוז דורך אלע בעוואוסטזיניגע מענשען בעגריסט ווערען. איך וויל דא נור אנווייזען אויף א טרויעריגע ערשיינונג, וועלכע בעשטעהט אין דעם, וואס מיר ווילען זיך ביי יעדע געלעגענהייט פערגלייכען צו אונזערע שכנים און נאכטוהן פעלערען, וועלכע קומען אויך פאר אויפ'ן געביט פון ערציהען די יוגענד אלס פראדוקטיווע ארבייטס-פעהיגע מענשען, ווען מיר ווערען בעאיינפלוסט פון ארומיגען לעבען, און דערביי בעגייען מיר א אומפערצייליכען פעהלער.

אט האט זיך אין פוילען, נאך איהר בעפרייאונג, געשאפען א בעוועגונג פון בעאמטענטום. די צאהל פון די שילער, וועלכע פיהלען אן די מיטעל- און הויך שולען, ווערען כסדר גרעסער, און דאס אלץ קומט פאר אין דעם גרעסטען טהייל, מיט'ן צוועק אויסצובילדען בעאמטע.

אויך ביי אונז יודען, נאכדעם ווי עס האבען זיך אין פערשידענע שטעדט געגרינדעט מיטעל-שולען, איז די צאהל פון יודישע שילער בעדייטענד געוואקסען — און אין רעזולטאט, נאכ'ן פערענדיגען די שולע אדער פערלאזען זי אינמיטען, בלייבען זיי, נישט האבענדיג קיין מעגליכקייט צוצוקומען צו קיין מלוכה-פאסטענס, אהן פאקטישע עקזיסטענץ-מעגליכקייטען.

מיר זעהען אין דעם איצטיגען מאמענט דעריבער עדות פון א גרויסער צאהל ארבייטסלאזע אינטעליגענטען, סטודענטען, וועלכע קענען צו קיין בעאמטען-מדרגה נישט צוקומען, פשוט צוליב דעם איבערפלוס אין דעם געביט פון דער פוילישער יוגענד, און זיי ווערען געשטעלט פאר דער שווערער עקזיסטענץ-פראגע.

מיר מיינען נישט דערמיט אונטערצושאצען די מיטעל-בילדונג אדער בילדונג בכלל, דאס וואס עס איז פאר אונז זעהר א וויכטיגער פאקטאר, אבער נישט קיין לעבענס-צוועק — דען די בילדונג מוז ווערען פערפאלקאמט מיט א געוויסען פאך פון ארבייטס-מעגליכקייטען, וואס דארפען שאפען א לעבען פאר דער אויסוואקסענדער יוגענד.

אט וועגען דער דאזיגער ערשיינונג האבען מיר די וואכען געהערט זעהר א אינטערעסאנטע פוילישע שטים, וועלכע דארף ביי אונז, אין אונזער יודישען לעבען, אויף אונזער אופן דערהערט און פערשטאנען ווערען.

די צייטונגען דערצעהלען, דאס בעת דער פייערליכער ערעפנונג פון דעם שול יאהר אויפ'ן קראקאווער אוני-ווערזיטעט, האט דער רעקטאר איי-

נער פון די גרעסטע געלערנטע אין פוילען, אנשטאט א פייערליכע בעגריסונגס רעדע צו די פערזאמעלטע סטודענטען געהאלטען פאר זיי א גרויסע שטראף רעדע און צווישען אנדערע געזאגט: „צופיל האט איהר זיך דא פערזאמעלט, און צו גרויס איז די צאל פון די, וואס ווילען נאך רא אריינקומען“.

און אין זיין הייסע און אויפריכטיגע רעדע האט דער דאזינער פראפעסאר אנגעוויזען, אז שוין צופיל בעאמטע האט פוילען און צו גרויס איז די צאהל פון די, וועלכע ווילען בעאמטע ווערען.

„א פאלק מיט א רעאלען לעבענסבליק, ווי עס דארף איצט ווערען פוילען, דארף אלץ מעהרערע מאסען מענשען האבען אלס בעלי מלאכות, האנדווערקער אדער מענשען, וואס קענען זיך אליין פערדינען און נישט זיין אנגעוויזען אויף עמיצענס ברויט“.

און ער שרייבט אויס מיט פאטאס:

„איבעררייסען מיט דער טראדיציע פון פאלשע אמביציעס, מען מוז אויפהערען צו גלויבען, דאס אן אבסאלווענט פון אוניווערזיטעט שטעלט מיט זיך פאר א גרעסערע געזעלשאפטליכע ווערט ווי א פוהר, א האנדווערקער אדער א פראפעסיאנעלער ארבייטער, מען דארף דאס פערשטעהן און אויסבילדען די יוגענד אין פראפעסיאנעלע שולען, מען דארף אדורכפארשען דעם גאנצען מאטעריאל פון די, וועלכע ווילען אנקומען אין די הויך שולען און אדורכלאזען די יעניגע, וועלכע זענען דערצו גייסטיג ענטשפרעכענד און בערופען“.

אט מיט אזעלכע שטראף-ווערטער האט דער רעקטאר פון דער קראקאווער אוניווערזיטעט בעגעגענט די גרויסע צאל סטודענטען, וועלכע האבען אנגעפילט דעם אוניווערזיטעט.

איז עס בלויז א מיינונג פון עפעס א געלערנטען? — מיר האלטען, אז דערין ליגט א גרויסע אויפגאבע, וועלכע די איצטיגע צייט לייגט אויף אונז ארויף. מיר האלטען, אז נאך די פערשידענע לעבענס-ערפארונגען, וועלכע דאס יודישע פאלק האט אין די לעצטע צעהנדליגער יאהרען אדורכגעמאכט, וועט זיין זעהר און זעהר וויכטיג, ווען מיר וועלען די דאזיגע שטים, געווארפען צו דער פוילישער געזעלשאפט, אריבערטראגען אין דעם יודישען לעבען.

אויך ביי אונז מוז אויפגעהויבען ווערען א שטים פאר'ן זארגען צו פראדוקטיוויזירען די יודישע יוגענד, אויפצובילדען זיי אלס געזונדטע מענשען וואס פערמאגען אויסער גייסטיגע בילדונג, אויך האנט-קענטניס, וועלכע זענען נויטיג אין קאמף פאר'ן דא זיין, פאר דעם טעגליכען ברויט און עקזיסטענץ.

דאס איז איצט פאר אונז דער געבאט פון דער שעה, ווארום ווען די פוילישע געזעלשאפט וועקט זיך דערצו, דארפען מיר שוין פון לאנג וואך זיין פאר דער דאזיגער פראגע.

איקס.

נישטא קיין ארימעלייט אין ראדאם...

א ראיה, אז מ'האט נאך קיין ווינטער-אקציע נישט אנגעהויבען.

מיר האלטען שוין נאך חנוכה. דער ווינטער איז שוין לאנג אנגעקומען אין זיין ווייסען פעלץ. די פרעסט, קעלטען און שנייען האבען שוין לאנג בעגריסט אונזער שטאדט, און אונזערע כלל פערזארגער, און די עסקנים בצרכי הצבור זיצען זיך מיט פערלייגטע הענט און האבען נאך אפילו נישט א טראכט געטוהן ווי זעהען זיי דארט עפעס אויס די הונדערטער ארימעלייט אין זייערע געפרוירענע קעלער-און-בוידעם-שטובלעך. אלע יאהר אין דער צייט האט מען שוין געהאט מעהר-ווייניגער עפיס געטהון, מ'האט ארגאניזירט א געלד-זאמלונג, גערופען, געוועקט און פארם עפיס אויפגעטהון, האבען ארימעלייט חאטש געגאכען טעליגע פוד האלץ, א קערץ קוילען און אנגעווארימט א צוויי, דריי טעג אין דער וואך זייערע קאלטע, חי אייז געפרוירענע שטובען. דעם היינטיגען ווינטער האט מען אין די דאזיגע ארימעלייט אינגאנצען פערגעסען, ווי ס'וואלטען אזעלכע מעהר נישט געפונען זיך אין אונזער שטאדט. נישט מען הערט פון א געלד-זאמלונג, נישט מען הערט פון א קוילען אקציע. שטיל געווארען מיט א מאהל אויפ'ן גאנצען פילאנטראפישען פראנט.

פונקט אין אזא ביטערע און קריטישע צייט ווי ס'איז דער היינטיגער ווינטער. ווען טאג נאך טאג קומען-צו נייע יודישע אינוואלידען פון עקאנאמישען רואין און מאטעריעלען אונטערגאנג, ווען אין די פאמע בכבודינסטע הייזער איז גאנצע וואכען נישטא מיט וואס דער קוימען אונטערצוהייצען, פונקט אין אזא צייט איז אינגאנצען אנטשלאפען געווארען דאס רחמניות-געפיהל ביי די פיל פילאנטראפישע טהוער, וועלכע זענען שטענדיג אין דער צייט פון ערשטען קאלטען פראסט אויפגעטרייסעלט און בעוואויגען געווארען אונטערצונעמען א לינדערונג'ס-אקציע פאר די הונגעריגע נויטבאדערפטיגע.

מיט וואס ערקלערט זיך די היינטיגע פערגליווערטקייט אויף אט דעם געביט? צי איז שוין ווירקליך ביי יעדען איינעם גענצליך אבגעטויידט געווארען

פערלאזענער יודישער אימיגראנטען-יונגעל

ווערט א פיהרער ביי די פאשיסטען אין בעלגיען.

דער פערלאזענער משה'לע וויל זיך נישט דערקענען צו זיין טאטע-מאמע ווען יענע זוכען איהם אויף.

(א בריעף פון אנטווערפען) — פון ד. לעוהרער.

צווישען די יודען פון אנטווערפען און אויך אין דעם קליינעם יידישען ישוב פון דעם וועסטערן וואלאנישען ליעזש, דערצעהלט מען זיך וועגען א באמת מערקווירדיגע געשיכטע — די געשיכטע פון א יודישען יונגעל, וואס איז איבערגעלאזט געווארען אין בעלגיע מיט א יאהר צוואנציג צוריק פון זיינע ארימע עלטערען אויפ'ן וועג קיין אמעריקא, און וועלכער איז אין דער צייט געווארען אזא הייסער בעלגישער פאטריאט, א פיהרער ביי די פאשיסטען, אז ער וויל שוין מעהר נישט דערקענען זיינע עלטערען. די מעשה ווערט דערצעהלט אויף פערשידענע ווארייאציעס, אבער די הויפט-פאקטען שטימען.

געשעהן איז אט וואס:

די פאמיליע מונק, מאן, פרוי און זייער זעקס יעהריגער יונגעלע, האבען זיך מיט צוואנציג יאהר צוריק געפונען אין אנטווערפען אויף זייער וועג פון פוילען קיין אמעריקא.

די פאמיליע מונק האט זיך דא אין אנטווערפען אויסגעהאלטען טאקע צוליעב זייער זעקס יעהריגען זוהן. זיי זיגען געוועזען פשוט פערצווייפעלט ווייל דאס שווער-אפגעשפארן קארג געלד האט זיי נישט דערלויבט אויסצוהאלטען זיך צו-לאנג אין וועג... וואס טהוט מען אבער, אז די דאקטוירים פון אנטווערפען האבען דער פאמיליע מונק געווארענט נישט מיטצונעמען זייער קינד, ווייל זיי וועלען האבען גרויסע צרות אין עלים - איילאנד?

פארוואס? דאס קינד האט געהאט א שווערע הויט-קראנקהייט, און עס וואלט באמת געווען א נארישקייט צו לאזען זיך מיט איהם אין וועג אריין.

מיט 20 יאהר צוריק איז נאך דער יודישער ישוב אין אנטווערפען נישט געווען אזוי גרויס, די איצטיגע יודישע אימיגראנטען-אינסטיטוציע „עזרה“ איז דעמאלס אויך געווען א קליינע, אומבעהאלפענע פילאנטראפישע חברה, וואס האט זעהר ווייניג געלאזט טהון פאר די דעמאלדיגע עמיגראנטען, און די פאמיליע מונק איז ארומגעפאה'רען ווי צעמישט איבער'ן שטאדט, און געזוכט הילף, געקלאפט אין אלע יודישע טהירען און געבעטען עפעס אן עצה און מ'האט זיי טאקע געראטען אט וואס.

זיי זאלען פאהרען ווייטער, ווייל זיי זאלען דא ווארטען ביז מ'וועט אויסהיילען זייער קינד. איז דאך אונמעגליך. מיט דעם קינד וועלען זיך דא פעראינטערעסירען די קליינע חברה „עזרה“ און אויך עטליכע בארימהערציגע בעלי-הבתים. זיי וועלען דאס קינד האלטען ביי זיך, איהם היילען און בכלל איהם געבען א יודישע ערציהונג, און די פאמיליע מונק, קומענדיג קיין אמעריקא און אזוי גיך ווי זיי וועלען זיך נאר איינארדנען און אנהויבען פערדינען, זאלען זיי צושיקען געלד קיין אנטווערפען. כדי ארויסצוהעלפען וואס עס דארף קאסטען צו קורירען און דערציהען זייער קינד.

דער פלאן איז געפעלען דער פאמיליע מונק, זייער שמחה איז געווען

דאס געפיהל פון מיטלייד און רחמנויות?

דער טומעל, די מהומה ארום דער ראדאמער רבנות-פראגע האט פערשריגען די שטילע, בעטענדע הילפס רופען פון דער ארימער יודישער בעפעלקערונג. די גאנצע אויפמערקזאמקייט איז א גאנצען ווינטער געווענדעט צום גרויסען טעראראם און געפילדער, וואס שטארקט זיך אהן אויפהער און וויעגט די גאנצע שטאדט אין א לעגעלדארען שלאף פון זיסע חלומות... די סענסאציאנעלע רבנות-געשעהענישען פון די לעצטע וואכען איז געווארען דאס אינטערעסאנטסטע טהעמא. ממש א קוויקענדיג רייד-מאטעריאל, וואס טולט אויס די מוחות און די הערצער, מאכענדיג פשוט זיי פערגעסען אן די פיעל ארימע און נויטבעדערפטיגע, וואס פרירען און געהען אויס פון קעלט.

די רבנות-פראגע איז זיך א גאנץ בעזונדערע ענין און נישט קוקענדיג אויף איהר גרויסער וויכטיגקייט און אינטערעס ביי דער גאנצער שטאדט, בעדארף זי פונדעסטוועגען נישט אבווענדען די אויפמערקזאמקייט ביי די מעהר אויפריכטיגע און ערנסטע געזעלשאפטליכע טהוער צו ארגאניזירען תיכף א ווינטער—אקציע. פון די, וועלכע זענען אנגאזשירט צו דערפיהרען דעם רבנות—קאמפף צו א ענדגילטיגען סוף, קאן מען אפשר אין יעצטיגען מאמענט נישט פערלאנגען צו בעטייליגען זיך אין דער דערמאנטער אקציע. אויף זייער ארט ברויכען קומען די, וועלכע זענען בלויזע צוקוקערס, אויף זיי ליגט דער חוב מאמענטאל צוצוטרעטען צו א גרעסערע געלד-זאמלונג, דערמאנענדיג די ראדאמער יודען, אז ביים דורכפיהרען די מאראלישע רעוואלוציע, אויפ'ן ביז-אהעריגען רבנישען פראנט, איז מען פונדעסטוועגען נישט פטור ציגעבען א פאר זלאטעס אויך פאר אזא עלעמענטארען צוועק, ווי דאס איז א ווינטער-אקציע. זאל די אקציע שוין אנגעהויבען ווערען כל זמן ס'איז נאך צייט, און זאל מען זיך נישט דערמאנען וועגען דעם, ערשט ארום פורים—צייט, ווי ס'האט שוין געהאט אמאהל אזוי פאסירט.

עמיצער.

וועגען נייעם צעכען=געזעץ

צו דער אויפמערקזאמקייט פון אלע ראדאמער יודישע האנדווערקער.

שוין אין די נאהענטסטע וואכען וועט דער נייער געזעץ-פראיעקט, וועלכער געפינט זיך היינט אין מיניסטאריען-ראט, אריין אין זיין יורידישער קראפט אין די נייע תקנות, וואס זענען פאר-אויסגעזעהען, אין דערמאנטען פראיעקט וועלען פערפליכטען אלע האנדווערקער אין לאנד.

דער פראיעקט און צוזאמענהאנג מיטן נייעם צעכען-געזעץ, נישט קוקענדיג דערויף, וואס זיין שארפקייט איז אין געוויסע פאלען געמעסיגט געווארען א דאנק דער מיהזאמער און אונערמידליכער ארבייט פון דער יודישער רעפרעזענטאטיווע פארשטערשאפט ענטהאלט ער נאך אין זיך פערשידענע סכנות, וועלכע בעדראהען דעם יודישען האנדווערקער צוליב דעם אופן פון איינפיהרען און רעאליזירען דאס נייע געזעץ.

דער יעצטיגער מאמענט איז אלזא איינער פון די וויכטיגסטע און אחריות־פולע פאר דער ווייטערדיגער ענטוויקלונג פון יודישען האנדווערקער און זיין עקזיסטענץ. כדי צו זיין ניכטער און שטעהן אויף דער וואך, קעמפפענדיג געגען אלע דראהענדיגע סכנות־ברויכען אונבעדינגט אלע יודישע האנדווערקער זיין ארגאניזירט אין איין געזונדטער מעכטיגער קערפערשאפט, וואס זאל רעפרעזענטירט זיין כלפי חוץ צו רעדען אין נאמען פון די טויזענדטער געשלאגענע האנדווערקער-חברים. צו דעם צוועק איז אונבעדינגט נויטיג קודם כל, אז אלע האנדווערקער אין יעדער שטאדט און שטעדטעל, זאלען רעגיסטרירען זייערע ווארשטאטען און סעקרעטאריאט פון זייער קלוב, אדער פעראיין. די ראדאמער האנדווערקער, וועלכע בילדען א קאלאסאלען פראצענט פון דער גאנצער ארטיגער יודישער בעפעלקערונג ברויכען געדענקען, אז זיי זענען אין דער הינזיכט נישט קיין אויסנאהם. ווי דעם גאנצען יודישען האנדווערקערטום איז דאס נייע געזעץ אויך זיי נוגע. דערפאר ליגט א חוב אויף יעדען היגען יודישען האנדווערקער צו רעגיסטרירען זיין ווערקשטעל און בעצייטענס זארגען דערפאר, אז זיין נאמען זאל פיגורירען אויף דער האנדווערקער רעגיסטראציע ליסטע, וועלכע וועט דיענען אלס א סטאטיסטישער און אויספיהרליכער מאטעריאל, מיט וועלכען די האנדווערקער צענטראלע וועט זיך קאנען בענוצען, אין פאל ווען עמיצען פון די יודישע האנדווערקער עס וועט געשעהן ווערען א עולה ביים אבווענדען פאר איהם דאס נייע געזעץ. די האנדווערקער-צענטראלע מיט דער הילף פון די ארטיגע האנדווערקער-פארשטעהער וועלען דאמאלס קאנען אינטערווענירען אין די ענטשפרעכענדע אינסטאנצען פון האנדעלס-מיניסטעריום און בעווייזען, אז דער בעטרעפענדער האנדווערקער דארף געניסען פון פולען רעכט צו פיהרען זיין ווארשטאט, ווייל ער איז נאך פאר דעם ערשיינען פון צעכען געזעץ געווען א מיטגליד אין דער

גאר גרויס ווען זיי זיי האבען געזעהן און אויך דערפיהלט, אז זיי לאזען איבער זייער קינד אין ווארימע און זיכערע הענד, דאס שיידען זיך מיט'ן קינד, און בפרט פאר דער פרוי מונק, איז געווען גאר שווער. אבער פערפאלען, קיין אנדער אויסוועג איז פארט נישט געווען. די פאמיליע מונק איז אוועקגעפאהרען קיין אמעריקא, דאס קינד האבען זיי איבערגעלאזט אין אנטווערפען.

די ערשטע צייטען זענען געקומען זעהר אפט בריעף פון אמעריקא צו דער דעמאלסטיגער הילפס-געזעלשאפט. עס האט נישט לאנג געדויערט. אז זיי האבען אפילו אנגעהויבען שיקען אויך געלד פאר זייער קינד. דאס האט אבער לאנג נישט אנגעהאלטען און זיי זענען מיט אמאל אנטשוואונדען געווארען. אפילו קיין בריעף מעהר נישט געשריבען.

אנטווערפען אין יענע צייטען, איז געווען נישט דאס וואס היינט. דער יודישער ישוב איז פיעל קלענער געווען, און אויך די מיטלען צו העלפען זענען וועניגער געווען ווי היינט. דאס פערלאזענע קינד פון דער פאמיליע מונק האט אנגעהויבען ווערען א שווערע לאסט פאר דער דעמאלסט קליינער הילפס-געזעלשאפט. האט די געזעלשאפט אנגעהויבען זוכען אנ'עצה ווי זיך פון קינד צו בעפרייען. האט מען אויסגעפונען עטליכע גוטע בעלי-בתים אין שטאדט, וואס זאלען דאס קינד נעמען צו זיך.

דער קליינער משה'לע האט אנגעהויבען אזוי וואנדערען פון שטוב צו שטוב ביז די הילפס-געזעלשאפט אין אנטווערפען האט פערלוירען יעדען שפור פון איהם.

געהען אזוי פערביי עטליכע יאהר. דאס קליינע משה'לע וואקסט אונטער. אויפגעהיילט, ער הויבט זיך אן פיהרען אליין בכח צו טוהן עפעס פאר זיך. דערצו העלפען איהם נאך זיינע בעלגישע חברים מיט וועלכע ער לעבט זעהר גוט, ווייל די בעלגישע חברים נעמען איהם אויף אזוי ווי ער איז. דא פיהלט ער נישט מעהר דעם בייזען ווילען איהם צו בויגען. ער ווערט טאקע פערהאפט פון דער נייער געזעלשאפט און ספרלאזוט אלע יודישע בעל-טובות.

אזוי וואקסט דער קליינער משה'לע אויף צווישען סאמע קריסטען, און אומעטום איז ער געבליבען און בעקאנט אלס „פרעהליכער „מאריס".

דורך דער צייט איז אנגעקומען טעמפ א בריוועל צו בעקאנטע מענשען, אין וועלכע זיי ענטשולדיגען זיך, אז זיי זענען זעהר ארים, האבען דורך דער צייט א סך צרות מיטגעמאכט אז זיי קאנען לעת עתה גאר נישט טוהן פאר זייער ליעבען זוהן. זיי בעטען מען זאל ווייטער טהון פאר איהם וואס ס'איז נאר מעגליך, זיי וועלען ספאר אלץ כפל כפלים אבצאהלען. אבער מען האט שוין אין אנטווערפען קיין שום שפור נישט געהאט פון דעם קליינעם משה'לע — ער איז ווי אין וואסער אריין.

אוועק א לאנגע צייט, מען האט זיך שוין מיאש געווען אי פון דעם קליינעם משה'לע און אי פון זיינע עלטערען.

„דער פרעהליכער מאריס" האט זיך געלעבט פריי און זארגלאז, שוין נישט א'ין אנטווערפען, נאר אין ליעזש. דארט האט ער געארבייט און זיך גע'חבר'ט אויסשליסליך מיט קריסטליכע חברים. דאס ביסעל יודיש האט ער קוים געדענקט. ער האט זיך בכלל געהאלטען אינגאנצען פאר א בעלגיער.

די מלחמה איז געקומען. די ערשטע גרויסע שלאכטען זענען טאקע פארגעקומען היגטער ליעזש. די גאנצע יוגענד אין ליעזש האט זיך

פראפעסיאנעלער האנדווערקער-ארגאניזאציע.

עס ליגט דעריבער אין אינטערעס פ'ן איינעניעם עקזיסטענץ, דאס יעדער האנדווערקער זאל זיין אנגעשלאסען און רעגיסטרירט אין זיין פראפעסיאנעלען פעראיין ארער קלוב.

ביז דעם 19-טען גרודזיען ה. י. איז נאך צייט צו רעגיסטרירען די ווארשטאטען. יעדער ראדאמער יודישער האנדווערקער ברויך אינגעדיגנט אויסנוצען די צייט און נישט פערשפעטיגען. נענויער און פינקטליך אינפארמירען זיך קאן מען אין סעקרעטאריאט פון האנדווערקער-קלוב, וואו יעדער האנדווערקער דארף זיך ווענדען נישט שפעטער פון דעם אויבענאנגעוויזענעם טערמין.

ביי דער געלעגענהייט דערמאנען מיר, אז יעדער בעל מלאכה און האנדווערקער, וואס פיהרט א ווערקשטעל. און בעזיצט נישט קיין פאטענט האט נישט דאס רעכט ארויסצוהענגען א שילד און ווערט דערצו נישט בעטראכט אלס פראפעסיאנעלער האנדווערקער, נאר אלס מענש וואס בעשעפטיגט זיך נעבען אנדערע בעשעפטיגונגען אויך מיט דער מלאכה.

דאס נישט ארויסקויפען דעם פאטענט יעצט, ווען אין די נאהענטסטע טעג טרעט-צו די פיס-קאמיסיע צו בעטראכטען דעם אינדוסטריעלען גע־זעץ פראיעקט, — קאן גאנץ מעגליך פערשאפען בעזונדערע שוועריגקייטען פארן האנדווערקער מיט'ן איינפיהרען דאס נייע צעכען-געזעץ. עס איז דערום א נויטווענדינקייט יעדער בעל מלאכה און האנדווערקער זאל בעזיצען א פשעמיסלאווע פאטענט, ווייל נישט בעזיצענדיג קיין פאטענט קאן ער בעטראכט ווערען אלס נישט פראפעסיאנעלער האנדווערקער.

די האנדווערקער, וואס בעזיצען ביז היינט נישט קיין פאטענט בעדארפען זאפארט דעם פאטענט אויסקויפען. דערביי מוז בעמערקט ווערען, אז ס'האנדעלט זיך אין דעם פאל בלויז אין די קאסטען פונ'ם פאטענט גופא, ווייל לויט דעם ארטיקעל 8 אבזאץ 5 פון געזעץ ווענען אומזאץ-שטייער איז ממילא דער האנדווערקער וואס פיהרט זיין ווארשטאט מיט דער מיטהילף פון 1 ארבייטער, אדער פאמיליע מיטגלידער, פריי פון צובעצאהלען דעם אומזאץ-שטייער.

איינער.

ווי לאנג נאך וועט זיך טומלען ארום דעם ראדאמער רבנות?

מ'האט ויפער שוין געמיינט, אז דער ענין ראדאמער רבנות האלט שוין ביי ענדע. מיט'ן קומען פון יאראסלאווער רב וואס איז פון אלעמען דערווארטעט געווארען די פאריגע וואך, האט מען געגלויבט, אז ס'וועט געשלאסען ווערען דאס געשיכטליכע קאפיטעל „סקאנדאל-רבנות" און דער שטארט ראדאם וועט פריש אבאטהמען און ענדליך בעפרייען זיך פון 13-יעהריגען קאשמאר און אנאנטוריטעטישען טשאד.

דער אויסגעבענקטער טאג האט אבער ווידער א מאהל אלעמען ענטוישט. א האלבער מעת לעת פאר דער אויסגע'חלומ'טער ערווארטונגס פיבערדיגער ענטשיידונגס שעה האט מען פון ערגיץ א קול דערהערט—האלט! און די גאנצע שטימונג איז פלוצלינג קאליע געווארען

נאכדעם ווי אין ווארשא איז שוין גארנישט געווען וואס צומאכען און אויף קיין שטיצע מצד דער מאכט איז נישט געווען צו ערווארטען, האט ה' קעסטענבערג פערקירעוועט דעם וועג קיין גער. (אין א עת צרה, האט ער זיך דערמאנט, פאהרט מען צום רבי'ן), וואו ער האט אנגעשטעלענדיגע א יראת שמים פנים, פערלאנגט נישט מעהר און נישט וועניגער ווי א בלויזע דין תורה. וואס ער האט טאקי אויסגע'פועל'ט און אזוי נאך מיט'ן כח פון גערער רבי'ן איז איהם ווידער געלונגען צו פערהאלטען דעם וועג פונ'ם ניי-אויסגעוועהלטען רב.

א דין תורה וויל ה' קעסטענבערג. זעהר שיין! פאר וואס האט ער אבער געווארט מיט דער דין תורה ביז דער לעצטער מינוט? ער האט דאך געקענט דאס זעלבע פאדערען מיט צוויי יאהר צוריק, ווייל דאמאלס נאך האט ער געברויכט פאראויסזעהן אז ס'איז א פערזאנלענע זאך, אז ער וועט סוף כל סוף מוזען אבטרעטען. און דערפאר טאקי האט איהם זיין שכל געברויכט דיקטירען צוזאהנען די נמינע צו א דין תורה. ער וואלט דאמאלס ארויס מיט מעהר כבוד און מיט מעהר געלר. ה' קעסטענבערג איז אזעלכעס אפילו אפילו נישט איינגעפאלען. ער האט נאך דאן בטויצען אין רעזערוו פערשידענע כלי זינ'ס און קאמפס'ס-מיטלען און ס'איז איהם א שאד געווען זיי נישט אויסצונוצען, יעצט ווען אלע הארמאטען שאסען האבען זיך אנגעשטויסען אויף פעלזען און ער איז געבליבען ביים צובראכענעם געוועהר וויל ער דערצו נאך ענטשעדיגונג...

ביי יודישע גזלנים און יודישע זייענער איז אפשר אזא איפכא מסתברא'דיגער פארשלאג אויך אמעגליכע און אפילו אנגענומענע זאך. ווען אבער איז דאס גערעדט געווארען, ווען ה' קעסטענבערג זאל פאקטיש און באמת וועלען א דין תורה. לויט אלעמענס

רען געשטעלט אונטער געוועהר, כדי צו פערטיידיגען דאס ליעבע בעלגיען אנטקעגען דייטשלאנד. דער „פרעהליכער מאריס" איז געווען פון די ערשטע. ער האט זיך געשלאגען ווי א לייב, ער איז אבער ארויסגעקומען גאנץ פון אלע געפאהרען. פאר דער דאזיגער האלטונג ביי ליעזש איז ער בעלוינט געווארען מיט עטליכע אויסצייכנונגען פון בעלגישען קעניג.

עס אזוי האט מאריס מיטגעמאכט די גאנצע מלחמה. נאך דער מלחמה בלייבט ער ווייטער וואוינען אין ליעזש.

קומען די צייטען פון פאשיזם אין איירארא, מאריס איז איינער פון די ערשטע, וואס גרינדען א פאשיסטישע גרופע אין ליעזש. ער העלפט קעגען אלע לינקע פארטייען, פרעדיגט אנ'-איבריגען קאמף מיט דייטשלאנד. ווערט מיט דער צייט א גוטער מאסען-רעדנער און גרופירט ארום זיך וואס מעהר תלמידים. אבער בינו לבינו קומען זייגע עלטערן פון אמעריקא קיין אנטווערפען.

וואס איז? וואו זענען זיי געווען די גאנצע צייט? און דא ווייזט זיך ארויס אז זייגע עלטערן, די פאמיליע מונק, זענען דורך די מלחמה יאהרען רייך געווארען אין אמעריקא. האבען זיי זיך דערמאנט אין זייער פערגעסענעם קינד און האבען געמאכט די לאנג געחלומ'טע נסיעה קיין אנטווערפען.

געקומען קיין אנטווערפען, האט די פאמיליע מונק קוים דערקענט די שטאדט, פון די בעקאנטע מענשען פון יענער צייט האבען זיי קוים אימיצען געטראפען. אבער די פאמיליע מונק רוהט נישט. זיי לויפען פון איין הויז צום צווייטען, זוכען און נישטערן איבערן גאנצען לאנד, ביז זיי זענען דערגאנגען, אז אייער מיט'ן נאמען מאריס מונק געפינט זיך אין ליעזש. זיי לויפען שנעל אריבער קיין ליעזש. און נאך לאנגע זוכענישען פאלען זיי אריין אין זאל פונקט דאן, ווען מאריס שטעהט און דרשנ'ט די פאשיסטישע תורה פאר זייגע צוהערער. ווארטען זיי ביז צו ענדע.

שפעטער קומען זיי צו איהם, ווילען זיך מיט איהם ארומכאפען. פרוי מונק ברעכט אויס אין א געוויין, מאריס בלייבט שטעהן ווי א צומישטער ווייסט נישט וואס עס טהוט זיך ארום איהם. ביסלעכווייז הויבט ער זיך אן דערמאנען, נעמט קאלטליך ארום די עלטערן. ער נעמט די עלטערן א היים צו זיך, און די צרות פון די פערגאנגענע צוואנציג יאהר הויבען זיך אן פונאנדערוויקלען פאר ביידע בדדים.

נאכדעם פרובען די עלטערן צו־שטעהן צו איהם און בעטען זיך ביי אישם רחמים ער זאל מיט זיי פאהרען קיין אמעריקא, זיי דערצעהלען פון זייער עשירות דארט, זאגען איהם צו די בעסטע גליקען. זיי ווילען איהם צוהנפאך אבצאהלען פאר די צרות פון די פערלאפענע יאהרען: אבער, „צו שפעט" - זאגט מאריס — איך וויל נישט קענען די פאלשע אמעריקא וואס בעהאנדעלט היינט אזוי שלעכט מיין בעלגיען. איך וויל נישט וויסען מעהר פון יודען, וואס האבען מיך גאר נעפיינינט. איך בין א בעלגיער, און האב שטארק ליעב מיין „פאטערלאנד".

„סטייטש, משה'לע וואס רעדסטו? שוין אליין פערגעסען? ביסט דאך א יוד, אונזער קינד!"

ווערט מען דערווייל געוואהר אין ליעזש אז מאריס'עס עלטערן זענען געקומען, גאפען אלע. קיינעם גלויבט זיך נישט, אז דער „פרעהליכער מאריס" איז א פרעמדער. אבער דאס שוואכע לחלוטין נישט אב זיין פאפולאריטעט אין שטאדט.

די פאמיליע מונק לויפט איצט ארום אין דער יודישער אנטווערפען ווי צעמישט. זיי קלאפען אין אלע טהירען און בעטען הילף מען זאל באריי זעהן ווירקען „וואו מען דארף", אז מען זאל זייער זוהן ארויסשיקען פון לאנד. אבער קיינער וועט זיך נישט געהן איינרייסען מיט דעם פאפולערען פאשיסטישען פיהרער מאריס אין ליעזש.

◆◆◆▪▪◆◆◆

איבערצייגונג איז דאס אבער נישט אזוי. ה' קעסטענבערג גייט נאך אלץ אויף זיינע אלטע דרכים פון וועלען אבשלעפען און מיעד מאכען, שפעקולירענדיג, אז דורך דער צייט זאל בינו לבינו געשעהן עפיס א צופאל און אז ער זאל קאנען אויסגעפונען א חטא אויף דער גמינע און דאמאלס זאל די אמת'ע ישועה נאר קומען פון א גאנץ אנדערען שליאך.. אט דערויף האט ער אויסגענוצט די „פראטעקציע" פון גער.

ה' קעסטענבערג וואונשט זיך נישט קיין דין-תורה, ווייל קיין שום בית-דין אין דער וועלט קאן איהם יעצט מעהר ווי א געוויסע סומע — אין בעסטען פאל — נישט צו פסק'ענען. דאס רבנות האט ער פערלוירען. דאס ווייסט ער אליין און מיט בלויז געלד אוועקגעהן שמעקט איהם נישט דער עסק. ווייל ער מאקי דעם גאנצען ענין פערשלעפען אין דער לאנגער באנק אריין. דאס איז א מילתא דפשיטא און אונטערליגט נישט, לויט אונזער מיינונג, קיין שום ספק.

די גמינע פון איהר זייט, מוז אבער זיך באמיהען צו דעם ענין רבנות א סוף צו מאכען. דאס גאנצע יודישע געזעלשאפטליכע לעבען אין ראדאם ווערט דאדורך חרוב און פערגליווערט. אלץ זינקט דא און גייט אונטער. דער קאמפף ווירקט פאראליזירענדיג אויף אלע געביעטען. עס ווערט אבגעשטעמפט דאס געפיהל פאר קולטורעלער און געזעלשאפטליכער ארבייט. די קהלה ווערט געהאמעוועט, קאן זיך נישט א ריהר טוהן פון טויט'ען פונקט, אומ'ן וועג צו שאפען און צו טוהן עפיס ממשות'דיגעס פאר דער שטאדט. ווי לאנג איז דער שיער, אז ראדאם זאל שפייזען די גאנצע וועלט מיט סענסאציעס און פאר איהר אייגענעם נוצן נאר נישט עקזיסטירען? ביז ווי לאנג וועט זיך אזוי טומלען ארום דער פערשאלטענער רבנות-פראגע? ווען וועט שוין דאס אמאהל א סוף נעמען?

מ. שמשון.

וואס הערט זיך אין ראדאם.

אלס שטאדט-פרעזידענט אויסגעוועהלט געווארען דער גזוו. פרעזידענט פון קאליש יאן מיכאלסקי.

אויף דער זיצונג פון שטאדט-ראט, היינטיגען דינסטאג, איז דער הויפטפונקט אויף דער טאג-ארדנונג בעשטאנען פון דער וואהל אויף א נייעם פרעזידענט אויפן ארט פון דימיסיאנירטען פרעזידענט ה' צאלון.

איידער די וואהלען קומען פאר גיט דער יודישער ראטמאן, ה' סטודניא, א פארשלאג אויסצוהאלטען זיך מיט די וואהלען פון א פרעזידענט ביז צו די וואהלען פון די שטאדט-ראטען, וועלכע דארפען אין קורצען פארקומען אין גאנצען לאנד, און ביז דאן זאל אמטירען דער וויצע-פרעזידענט ה' דומיינסקי.

צוליב דעם, וואס ביי דער אבשטימונג געהט דער פארשלאג נישט א דורך, ערקלערט, ה' סטודניא, אז ער וועט זיך אין די וואהלען נישט בעטייליגען. נאך דער געגעבענע ערקלערונג פערלאזט ה' סטודניא דעם זיצונג'ססאהל.

דער פרעזעס פעראדענט וואהלען און פון די 18 אנוועזענדע ראטמענער שטימען 15 פאר דער קאנדידאטור פון יאן מיכאלסקי, געוועזענער פרעזידענט פון קאליש. דריי וואהל-צעטלען זענען געווען ליידיגע.

דער פארזיצענדער פון שטאדט-ראט ערקלערט דאן, אז אזוי ווי די דריי ליידיגע צעטלען ווערען צוגערעכענט צו די יא-שטימען, ווערט אלזא ה' מיכאלסקי איינשטימיג אויסגעוועהלט אלס פרעזידענט פון דער שטאדט ראדאם.

דער צווייטער פונקט אויף דער טאג-ארדנונג זענען די בריפליכע ווענדונגען פון אבטרעטענדען פרעזידענט ה' צאלון און ס. פ. ס.'ישען לאווניק רודזשעוויטש, וועלכע פערלאנגען א געוויסע ענטשעדיגונג פארן פריהצייטיגען פערלאזען זייערע אמטען. ביי דער פראגע ענטוויקעלט זיך א לענגערע דיסקוסיע. ראטמאן ה' פשילענצקי ערקלערט, אז די יורידישע קאמיסיע זעהט נישט איין קיין שום גרונד נאכצוקומען דעם דאזיגען וואונש. די יודישע ראטמענער ה"ה בריליאנט און קאטליאר שפיצען זעהר אונטער די ווענדונג פון גזוו. פרעזידענט צאלון, מאטיווירענדיג, דאס ה' צאלון האט פיל פערדינסטען פאר זיינע ווירטשאפטליכע לייסטונגען לטובת דער שטאדט; אז ער איז אוועקגעגאנגען פון זיין פאסטען מיט ריינע הענד — און דערפאר פערדיענט ער א געוויסע גראטיפיקאציע. ראטמאן אדוואקאט ה' ניעדשוויעצקי אפאנירט און איז שטארק געגען אויסצאהלען ה' צאלון וועלכער פ'איז ענטשעדיגונג. ער ערקלערט, אז יעדער בעאמטער דארף האבען ריינע הענד און אז פאר דעם קומט נאך נישט קיין ספעציעלע גראטיפיקאציעס. מ'קאן, זאגט ער, דערפאר נישט האנאררירען און צוליב דעם לאווירירען מיט'ן געזעלשאפטליכען גראשען. ה' צאלון, בעהויפט ה' ניעדשוויעצקי, האט געגומען א טעסטע חודש'ליכע פענסיע, אזעלכע, וואס נעמען די העכסטע בעאמטע אין לאנד. אויסער דעם קומט ה' צאלון גארנישט אויסצוצאהלען מחמת ער האט שוין א פאסטען. ווער אריינגעטראגענער פארשלאג פון ה' גאלטשעווסקי (צענטרום) אויסצוצאהלען ה' צאלון 3000 זלאטעס אלס גראטיפיקאציע ווערט געשטעלט צום אבשטימונג און ווערט דורך א מעהרהייט שטימען אנגענומען. די ווענדונג פון לאווניק ה' ראדזשעוויטש וואס ווערט אונטערשטיצט דורכ'ן בלויזען יודישען ראטמאן ה' בריליאנט, ווערט ביי דער אבשטימונג אבגעווארפען.

צום סוף ווערט געליינט א בריף פון „אולען", וועלכע פערלאנגט די הסכמה פון שטאדט-ראט אויסצוצאהלען די בעאמטע ביי דער „אולען" א 13-טע פענסיע. ה' בריליאנט זאגט זיך ארויס דערפאר. אדוו. ה' ביעלסקי לעגט פאר אויסצוגלייכען די פענסיעס פון די „אולען"—בעאמטע מיט די בעאמטע פון מאגיסטראט. ביי דער אבשטימונג ווערט אנגענומען דער פארשלאג פון ה' ביעלסקי.

וואס האט ה' קעסטענבערג'ס דעלעגאציע אויסגעטוהן אין גער?

היינטיגע וואך איז געפאהרען א דעלעגאציע פון ה' קעסטענבערג'ס „חסידים" קיין גער, בכדי אויסצודריקען א דאנק דעם גערער רבי'ן פאר זיין אויסהאלטען דעם יאראסלאווער רב צו קומען קיין ראדאם.

די ה"ה פון דער דאנק-דעלעגאציע האבען א גאנצען טאג געווארט ביז זיי זענען דורכ'ן רבי'ן אויסגעגומען געווארען. ווי מען גיט איבער האט די דעלעגאציע נאכ'ן אויסדריקען דעם דאנק, ערקלערט דעם רבי'ן, אז ה' קעסטענבערג איז געווען רב, און אז ער איז און אז ער וועט זיין. די דעלעגאציע האט דעריבער שטארק מסביר געווען, אז דער גערער רבי, זאל אויך די דין תורת צוריק אברופען און שטרענג פערביטען דעם יאראסלאווער רב צו קומען קיין ראדאם. זיי זאלען אויך האבען ערקלערט, דאס זיי זענען נעשיקט צו רעדען אין נאמען פון דער גאנצער שטאדט, וועלכע וויל טאקי דעם ה' קעסטענבערג פאר א רב און אז די, וועלכע ווילען איהם נישט, זענען נאר א קליין הייפעלע פון זייגע פערזענליכע שונאים.

נאכ'ן ענטפער פון גערער רבי'ן, אז דערויף טאקע איז די דין-תורה, וועלכע זאל דאס אלעס בעווייזען און מברר זיין, האט די דעלעגאציע ווייטער געפרובט צו איבערצייגען דעם רבי'ן, אז די דין תורה איז גענצליך נישט נויטיג און אז ה' קעסטענבערג איז ראדאמער רב. ווי מען גיעט איבער זאל דער רבי שוין גארנישט האבען געענטפערט דערויף און גלייך פערלאזט דעם אויפנאהמ'ס צימער, איבערלאזענדיג די דעלעגאציע, צו וועלכער ער האט זיך מער נישט אומגעקעהרט...

פון „טאז".

די ראדאמער אבטיילונג פון „טאז" מאכט בעקאנט, אז דורך דער איניציאטיוו און מיט דער הילף פונ'ם ארבייטס מיניסטעריום און מיט דער מיטווירקונג פונם אינערען מיניסטעריום, ארגאניזירט דער געגען-טובערקוליאזפערבאנד, דעם 3 קורס (6 וואכען) פאר געגען-טובערקוליאזה-היגיעניסטען.

דער קורס וועט זיך אנפאנגען דעם 10 יאנואר 1927 אין ווארשא.

נאך דעם ענדיגען פון דעם קורס וועלען ארויסגעגעבען ווערען געהעריגע צייגנישען.

פארצוג וועלען האבען די היגיעניסטענס, וועלכע וועלען רעקאמענדירט ווערען דורך געגען-טובערקוליאז ארגאניזאציעס. ווי אויך דורך די „טאז" אבטיילונגען. מיט וואהנונג און ערנעהרונג וועלען די פערשריבענע אויף דעם קורס זיין בעזארגט. דער רעגירונגס שולע פאר היגיענע און פאר דעם אנטייל אין קורס וועט מען גארנישט דארפען צו בעצאהלען.

בעטעס ווערען אנגענומען ביז דעם 19 דעצעמבער ד. י. דורך ה' ד"ר פאמראק (לובלינער 58).

חנוכת—הבית פון דער יודישער האנדווערקער-באנק צוליב'ן איבערטראגען זיך אין לאקאל פון דער געוו. באנק זאכאדניא.

דעם קומענדיגען זונטאג ערדענט איין די האנדווערקער-באנק די פייערליכע ערעפנונג פון נייעם לאקאל, וועלכען זי האט איבערגענומען פון דער ליקווידירטער זאכאדניא-באנק. צו דער ערעפנונג איז ספעציעל איינגעלאדען געווארען פארטרעטער פון דער קאאפעראציוון-צענטראלע און רעוויזיאנס פערבאנד אין ווארשא. עס זיינען אויך פארבעטען געווארען אנטייל צו נעמען אין דער ערעפנונג די היגע געזעלשאפטליכע אינסטיטוציעס. די ערעפנונג וועט טראגען א פייערליכען כאראקטער און וועט פערוואנדעלט ווערען אין א יום טוב פאר די אלע, וועלכע האבען געהאלפען אויפבויען די באנק און דערפיה'ט זי צו אזא מדרגה, אז די לאקאלע איינריכטונג זאל זיך נישט האבען צו פערשעמען לנבי די פארנעמסטע און אנגעזעהענסטע בענק אין ראדאם. מיטן פערגרעסער'ן דעם לאקאל האט די לייטונג פון דער האנדווערקער-באנק געגעבען לעבעדיגע סימנים, אז זי זארגט פיעל פאר דער ענטוויקלונג און דאס פונאנדערוואקסען זיך פון דער באנק. דער יעצטיגער פרעכטיגער לאקאל איז איינער פון די שענסטע צווישען די פיעל יודישע קאאפעראטיווע האנדווערקער-באנק אין פוילען.

לעהרער—שטרייק אין תלמוד—תורה.

צוליב דאס גישט אויסצאהלען א לענגערע צייט די שכירות, האבען די לעהרער פון תלמוד — תורה פערשטרייקט און שוין א גאנצער וואך מאכען זיי נישט קיין לעקציעס מיט די קינדער פון ת"ת. איין לעהרער האט איינגעקלאגט די לייטונג אין געריכט, וואו ער האט ארויסבעקומען א „וויראק" פון 80 זלאטעס אויף דער ת"ת.

רעוויזיע אין מאגיסטראט.

עהערנעכטען מיטוואך, איז, ווי מיר דערוויסען זיך געקומען אין היגען מאגיסטראט א קאנטראל-קאמיסיע פון דער וואיעוואדסטווא אין קעלץ מיט'ן ציועק דורכצופיהרען א רעוויזיע אין אין דער ווירטשאפטליכער פיהרונג פון דער מאגיסטראט-פערוואלטונג.

הילפס-אקציע פאר יודישע ארבייטסלאזע.

דער לאנדעס-ראט פון די פראפעסיאנעלע פעראיינען אין ווארשא האט שיקענדיג א געוויסע סומע געלד בעפולמעכטיגט די פארשטעהער פון די היגע פראפעסיאנעלע פעראיינען דורכצופיה'ען א הילפס-אקציע פאר די יודישע ארבייטער, וועלכע זיינען געבליבען אהן בעשעפטיגונג און ארבייטסלאז. ס'ווערט דעריבער צו דעם ציועק דורכגעפיה'ט א רעגיסטראציע פון אלע יודישע ארבייטסלאזע, וועלכע וועלען דערנאך בעקומען שטיצע אין נאטור. די רעגיסטראציע קומט פאר פון 15-טען ביז'ן 25-טען ה. ה. אין לאקאל פון „עזרה".

די, וואס פיהרען אן מיט דער אקציע, מאכען אויפמערקזאם די פעראינטערעסירטע, אז דאס איז א ברידערליכע ח לק, וועלכע האט קיין געמיינזאמעס נישט מיט דער פילאנטראפישער הילף פון „עזרה", דארט קומט נאר פאר די רעגיסטראציע צוליב מאנגעל אין לאקאל. די יודישע ארבייטסלאזע, וואס נויטיגען זיך אין שטיצע דארפען זיך רעגיסטרירען ביז דעם אויבענאנגעוויזענעם טערמין.

ציוניסטישע ארגאניזאציע אין ראדאם.

פרייטאג צו נאכט ס 17/12 אום האלב 8 וועט ה' פראפ. שיצער רעפערירען א ד. ט. „נאציאנאלע און רעליגיעזע ערציהונג פון דער יודישער יוגענד".

איינגאנג פריי פאר מיטגלידער.

אינטערעסאנטער רעפעראט אין האנדווערקער קלוב.

שבת דעם 10/7 ה. י. קומט פאר אין לאקאל פון האנדווערקער-קלוב פינקטליך 5 א זייגער אוועגד א רעפעראט פון ה' פנחס מילער אויף דאס טהעמא „די יעצטיגע לאגע אין ארץ ישראל" לויט די טעזן, וואס זיינען אנגעמערקט אין אנאנס זאגט צו צו זיין דער רעפעראט זעהר אינטערעסאנט. בעזונדערס וויכטיג איז דער רעפעראט דערפאר, וואס ער וועט געהאלטען ווערען פון א היגען בולה, וואס האט א לענגערע צייט מיטגעמאכט די פערשידענע עטאפען פונם ניי-שאפענדען ישוב אין ארץ ישראל. ס'איז כדאי צו קומען הערען א אויפריכטיג און קלאר ווארט פון א היימישען און בעקאנטען בן-עיר.

בעקאנטמאכונג.

זונטאג דעם 19-טען ה. ח. 1 א זייגער נ. מ.

קומט פאר

די פייערליכע ערעפענונג

פון נייעם לאקאל פון די יודישע

האנדווערקער - באנק

צום איבערציהען זיך

פון לובלינער 23 אויף לובלינער 31

אין לאקאל פון דער געוועזענער באנק זאכאדניא.

די ערעפענונג קומט פאר

אין נייעם לאקאל.

רעפעראט פון וויקטאר אלטער אין „קארסא".

היינטיגען שבת 1 נ. מ. האלט א רעפעראט אין „קארסא" דער בעקאנטער בונדישער טהוער און ראטמאן פון ווארשעווער שטאדט-ראט ה' וויקטאר אלטער דאס טהעמא פון רעפעראט הייסט „מארשאל פילסודסקי פרעמיער מיניסטער". ה' אלטער צייכענט זיך אויס אלס גלענצענדער און אינהאלטסרייכער רעדנער. זיין רעפעראט וועט דערום זיין זעהר אינטערעסאנט.

געשטארבען די יודישע ארטיסטין גיטעל זאריצקא.

היינטיגע וואך איז אין לאדז געשטארבען, אין עלטער פון 40 יאהר די יודישע דראמאטישע שוישפילערין ג. זאריצקא — (וועליגער).

די פערשטארבענע האט אנגעהויבען איהר טעאטער קאריערע אין יאהר 1907. דאס ערשטע מאל האט זי אנטייל גענומען אין א וואילטעטיגער פארשטעלונג פאר דער לארזער „פאנאטאוויע". ס'איז געשפילט געווארען „הערצעלע מיוחס".

פון דעמאלסט אן האט זי אנטייל גענומען אין פערשידענע אמאטארישע פארשטעלונגען (צווישען אנדערע האט זי געשפילט אין דער „שחיטה" אויף רוסיש) און ערשט אין יאהר 1912 איז זי אריינגעטרעטען אין דער טרופע, וואס האט געשפילט אין לאדזער גרויסען טעאטער.

זייט דער דאזינער צייט שפילט די זאריצקא כסדר אין מאכט מיט אלע ליידען און פריידען פון פערוואגעלטען יודישען טעאטער.

דאס שם לפן טעאטער איז פאר דער ארטיסטקע געווען פערבונדען מיט א פערזענליכען קרען, ווייל די פערשטארבענע האט געשטאמט פון א לאדזער אנגעזעהענער חסידישער פאמיליע, ביי וועלכער דאס מין טעאטער-שפילען האט נישט געהאט קיין ספעציעלען אנזעהען.

זייט דעם יאהר 1913 האט זאריצקא געשפילט אין פערשידענע טרופעס, אויך צוזאמען מיט יוליוס אדלער אין לאדז, ווארשא, ווילנא, גראדנא, ביאליסטאק א. אז. וו.

די פערשטארבענע האט די ערשטע אויף דער יודישער ביהנע בעשפיעלט אין לארז די רעל „לאה" אין אנ'סקיס „דבוק" אונטער דער רעזשי פון דוד הערמאן.

די פערשטארבענע זאריצקא האט כמעט צוויי יאהר נאכאנאנד געשפילט אין ראדאם, קעלץ, וואו זי האט זיך ערווארבען א גרויסע צאהל פערעהרער צווישען טעאטער—פובליקום, וואס איז אפט געקומען בעזוכען איהרע פארשטעלונגען.

די לעצטע פארשטעלונג, אין וועלכער די פערשטארבענע האט אנטייל גענומען איז געווען די פאריגע וואך אין לאדז — אין דער „אמעריקאנערין", צו דער דאזיגער פארשטעלונג איז שוין די ארטיסטקע געגאנגען קראנקערהייט, און דארט האט זי זיך נאך מעהר פערקיהלט און נאך עטליכע טעג קראנק זיין, איז זי היינטיגע וואך געשטארבען אין א דארטיגען שפיטאל.

■■■

קעלצער אבטיילונג.

אַנ׳אייגען הויז אויף אַ מושב-זקנים.

וואו מיר דערוואוסען זיך פון קאָמפּעטענטע קוועלען זאָלען גאָר — בקרוב די אין קעלץ בעוואוסטע נדבנים ברודער הירשעל און יעקיל זאנייסקי (דער ערשטער איז פּרעזעס פון קהלה-ראַט) קויפען פאר זייער אייגען געלד אַ גרעסער הויז אויף אַ „מושב-זקנים“ און דאָס הויז אָנשרייבען אַלס אייגענטום פון דער קעלצער-קהלה.

דער דאָזיגער שעהנער טהאַט פון די איבענדערמאָנטע 2 ברודער זאנייסקי, אויב ער זאָל פערווירקליכט ווערען, וועט בלייבען אַנ׳אייביגער מאָנומענט אויף לאנגע דורות און זייער נעמען וועלען פערבלייבען אונפערגעסליך.

געשטאָרבען דער קעלצער וויצע - פּרעזידענט.

פאָרדיגען שבת איז נאך אַ לענגערע קרענק געשטארבען דער היגער וויצע-פּרעזידענט פראנציושעק ווילטשינסקי אין עלטער פון 60 יאָהר.

אין דער לויה, וועלכע איז פאָרגעקומען מיט גרויס פּאָראַד האט זיך אויך בעטייליגט א דעלעגאַציע פון דער יודישער קהלה.

פערענדיגט דעם שאָסעע צום יודישען בית-עולם.

דעם שאָסעע צום יודישען בית-עולם, וועלכען מ׳האט מיט עטליכע חדשים צוריק אנגעהויבען מאַכען איז שוין פערענדיגט געווארען.

דער שאָסעע פון 2 מיט א האַלבער קילאָמעטער, וועלכער איז געמאכט געווארען אים׳ן חשבון פון דער קהלה און מאגיסטראט האט אָנגעקאָסט אַ סומע פון עטליכע טויזענד זלאָטעס.

דער דאזיגער שיינער טהאָט וועט געוויס פערשריבען ווערען אויף דער קאנטע פון דער איצטיגער קהלה, וועלכע האט, מיט׳ן פערענדיגען דעם שאָססע אָבגעטוהן עפּעס ממשות׳דיגעס לטובת דער יודישער בעפעלקערונג און דער דאָזיגער טהאָט וועט זיין אַנ׳-אָנהויב צו די נייע אָרדנונגען, וועלכע די קהלה פערוואלטונג טראכט צו מאַכען אויפ׳ן בית-עולם גופא, באַלד נאכ׳ן איבערנעמען דאס בית-עולם אין איהר רשות.

אַ בעזונדערען דאנק פערדינען די ה״ה: ברודער זאַנייסקי, פּרעזעס, י. מ. רייזמאן, א. ב. אייזענבערג, חערשיל גאָלדבערג און קהלה-סעקרעטאר פּאַקאלאווסקי פאר זייער אונערמידליכער ארבייט און איניציאַטיוו צו מאַכען דעם שאָסעע.

די מענער-גימנאַזיע אין קעלץ האָט שוין אַ פערוואַלטונג.

נאך לאנגע און שווערע חבלי-לידה איז ענדליך געבוירען געוואָרען די נייע פערוואלטונג פון דער יודישער מענער-גימנאזיע אין קעלץ.

זונטאג, דעם 5 ד. מ. איז, אויפ׳ן פיצרטען רוף, פאָרגעקומען, אונטער׳ן פאָרזיץ פון ה׳ משה ראָטענבערג, אַנ׳-אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון די עלטערן און מיטגלידער, וועלכער ס׳איז ענדליך געלונגען די אָנגעווייהטאָגטע וואַהלען דורכצופיהרען. אַ פנים, אַז דאָס הייסט, וידערהאלטע אָפּעלירען מצד די דירעקציע און דאָס ציימווייפּרעזידיום, ווי אויך מצד אונזער צייטונג — האָט דאָך ארויסגערופען אין די רייהען פון די עלטערן און מיטגלידער אַ ביסעל פערשטענדניס פאַר די זאַך.

אין די נייע פערוואלטונג זענען אריינגעטרעטען נישט 10 מיטגלידער, ווי ס׳האט זיך פּראַקטיצירט אלע יאָהר, זאָנדערן אזש 26... נעמליך: אַ. אַמבערג, עהרליך אַ., נוטמאן י., גוטמאן ש., גאָלדשיידער י., גרינבערג ב, הערמאן ז, יוראַ ג., קייזער נ., קלוסקא וו., קויפמאן מ., לייכטער ש., לעווארטאווסקי ש., לימאַן מ., מאָשקאוויך א., אָסטראָוויטש ה., ד״ר פעלץ מ., פּיאַסעצקי ה., ראָזענבערג ד, רייזמאַן ל., ראָוויצקי, ה ב ראַפּאָפּאָרט, שמולעוויטש ב., פוימאַן ש., ווילנער ע. און זלאָטע מ.

אייגענטליך זענען דאָס כמעט די זעלבע פּערזאָנען וואָס האָבען פיגורירט אויף די יענעוואָכידיגע, קאָממעראָנאַטיווע ליסטע, וועלכע איז דאמאָלס אָבגעוואָרפען געוואָרען. דער אונטערשייד איז נאָר וואָס יענע וואָך האַבען די פּערזאָנען פיגורירט אויף די ליסטע אין אַ שוין קאָנפּטיטואירטע אָרדנונג, מיט בעשטימטע מאַנדאטען פאָר יעדען, וואָס ס׳האָט ניט צופרידענגעשטעלט דעם רוב פערזאמעלטע, יעצט אָבער, איז די ליסטע פאָרגעשטעלט געוואָרען בלויז אין אַ אלפאַבעט׳שער אָרדנונג, אָהן בעשטימטע מאנדאטען, דעריבער איז זי גאנץ גרינג דורכגעגאַנגען.

אין שטאָדט וויצעלט מען זיך אויפען חשבון פון די גרויסע צאָהל מיטגלידער פון די פערוואָלטונג, וועלכע מאַכט אַנ׳איינדרוק פון אַ סנהדריה גדולה. מ׳וויל אויסגעפונען, אַז די צאָהל 26 איז נישט קיין צופעליגע, נור דורכאויס אַ ענטשפּרעכענדע, ווייל פאר געוועהנליכע געלד-אָנגעלעגענהייטען פון די גימנאַזיע, מוז מען דאָך האָבען 3 מיטגלידער (דיני ממונות בשלשה), פאָר די איבריגע אָבער שווערע אויפגאָבען, ווי למשל, צו נעמען פון די עלטערן אַ צו-צאָהל (דאָדאָטעק), פון די גמינע אַ גרויסע סובסידיע און נאָך כתּנה

די שעהנע שרה׳לע.

אַ אינטערעסאַנטע געשיכטע מיט א קעלצער מיידעל און איהרע 3 געליבטע.

(ענדע)

דאָס יונגע ווייבעל לאָזט זיך פערפיהרען.

„טייערינקע“, וואָס הייסט, עס פּאַסט ניט! דאָ איז ניט קעלץ און אפילו אויך ניט ניו-יאָרק... דאָ אין פּאַריז, נעמט מען זיך אַרום און מען קושט זיך אָפען, און קיינער מיינט נאָרנישט אַז דאָס איז אַזאַ מיאוסע זאַך... אָט קוק! זעהסטו ניט, ווי עס זיצען די פּאָרלעך אַרום די טישלעך... אפילו אַלטע לייט... מען עסט און מען קיהלט זיך מיט ליבע.

האָט איהם שרה געפרעגט, אויב ער קען שוין אַזוי גוט די פּאַריזער פראיען. ניט צו פערווינדיגען – האָט ער געענטפערט האַלב שמייכעלדיג — מען איז דאָך אַ לעבעדיגער מענש...

אויף איהרע ווייטערדיגע פראַגען האָט ער איהר געמוזט דערציילען מעהרערע איינצעלהייטען פון דעם פּאַריזער פּאַרשיים-בחור׳שען לעבען, וואָס איז איהר געווען אינגאַנצען אומבעקאַנט... זי האָט גאָר נישט געסיהלט, ווי שטאַרקער און היציקער ער האָט זיך דערווייל אַלץ געטוליעט צו איר... כדי צו זיין עכט פּאַריזעריש האָט ער נאָכן אייז-קרעם בעשטעלט שוואַרצע קאַווע, נאַטירליך, מיט גוטען שטאַרקען אָבער זיסען בענעדיקטין... אויך איהר האָט ער געהייסען דאָס זעלבע דערלאַנגען... זי האָט פערזוכט דעם קאָניאַק און איהר איז עס געפעלען געוואָרען. האָט מען שוין צוזאַמען אַ צווייטע מאָל און אַ דריטע מאָל בעגעדיגטען גענומען. עס איז געגאַנגען אין אַלע גלידער... זי איז געוואָרען אַלץ מעהר אויפגעלייגט, אַלץ מעהר פריילעך געשטימט.! געלאכט, געוואָרפען אויגלעך, אַליין געחאַפּט זיך קושען.. אייגענטליך האָט זי זיך שוין דערפילט גוט שכור׳לעך און געבעטען, ער זאָל זי אָבפיהרען אַהיים... זיי האָבען זיך דאַן פריינגעזעצט אין זיין אויטאָמאָביל. די גאַנצע צייט, וואָס מען איז געפאָהרען, איז מען געזעסען אומגעאָרעמט און ווען די מאַשין האָט זיך אָבגעשטעלט, זענען זיי שוין געוועזען ביי שארל׳ס וואוינונג... נאָר אויף אַ ווייל, צו זעהן ווי ער וואוינט, האָט שרה׳לע איינגעשטימט אויף זיין וואונש אריינצוגעהן צו איהם און אום זיך עטוואָס אָבצורוהען, האָט זי אויף אַ רגע זיך אויסגעצויגען אויף זיין ווייכער קאַנאַפּע... ער האָט זיך צוגעזעצט צופוסענס און ווייטער פערצויגען א וואָרימען שמועס; און אין צערטליכקייט און אין פערטרויקענקייט האָט זי ביסלעכווייז אינגאַנצען זיך פערלוירען. זי האָט נישט בעמערקט, ווי די צייט לויפט; זי האָט נישט געוואוסט אויף וואָסער וועלט זי איז... זי האָט איהר אַלטען פריינד געלאָזט טוהן מיט איר, וואָס ער האָט געוואָלט...

און פון דאן אָן איז זי שוין געוואָרען אַ אָפטער גאַסט ביי שאַרל׳ען אין געפוצטען בחור׳שע צימער, וואו זיי פלעגען ביידע כמעט יעדען טאָג פערברענגען אין ליבע און צערטליכקייטען לאַנגע שעה׳ן... ביי איהר מאַן, ביי ברוך׳ן דעם יונגען בעל-הבית׳ל האָט זיך אָנגעהויבען צו וועקען א פערדאכט קענען זיין יונג ווייבעל.. צו אָפט פלעגט ער קומענדיג אַהיים פון זיין שטעלע ניט געפינען שרה׳לען.. א הונגעריגער פלעגט ער לאַנג מוזען וואַרטען אויף איהר, ביז זי פלעגט זיך בעוויזען מיט אַ גאַנצען פּאַק תירו-

וכהנה, וואס שטעקן פשוט מיט סכנת נפשות — בוז מען דאך האבען 23 מיטגלידער (דיני נפשות בעשרים ושלשה) איז סך הכל 26.

זאָלען זיך אָבער די לצנים וויצלען ווי זיי ווילען, די גימנאזיע אָבהאַלט דעריווייל יעצט אַ ביסעל צו און זאָל גאָט געבען דער נייער פערוואלטונג חשק, כוח און הצלחה צו צופיהרען די שולע ביז ענדע שול יאָהר.

H. N.

די יודישע מענער־גימנאַזיום האָט צוריק בעקומען רעגירונגס־רעכט.

ווי מיר דערוויסען זיך פון פעראַנטוואָרטליכע קוועלען האט די יודישע מענער־גימנאַזיום צוריק בעקומען רעגירונגס־רעכט אָנהויבענדיג פון דער צווייטער העלפט פון שול יאָהר. צוליב דעם צוועק האט דער פארז. פון אויפזיכטס־ראַט, ה' ד"ר פעלץ די וואך געווילט 3 טעג אין ווארשא און האט וועגען דעם ענין אינטערווענירט אין בילדונגס־מיניסטעריום און די זאך איז גינסטיג ערלעדיגט.

פון דער געזעלשאַפט „בית־יתומים".

אין צוזאַמענהאַנג מיטן בעריכט וואס איז פאַריגע וואך געווען פערעפענטליכט אין „ראדאמער קעלצער לעבען", אז אין די חנוכה טעג איז ביי די פרוי וואלמאנאווא פארגעקומען א שוואַרצע קאַווע לטובת דעם „בית־יתומים", מאַכען מיר בעקאַנט, אַז די זאַך שטימט נישט מיט דער ווירקליכקייט און מיר ערקלערען, אז די אַלע שוואַרצע קאַווע־אָווענדען, וואס זענען פארגעקומען אין יאהר 1926 ביי דער פרוי וואלמאנאווע זענען נישט איינגעאָרדענט לטובת דעם „בית־יתומים" נאר אויף אנדערע צוועקען.

די פערוואַלטונג פון „בית יתומים"
אין קעלץ

פון „הזמיר".

די פערוואלטונג, וועלכע איז לעצטענס געוועהלט געוואָרען אויף דער אַלגעמיינער פערזאַמלונג פון „הזמיר" האט אויף איהר ערשטער זיצונג זיך קאנסטיטואירט אויף פאלגענדען אופן: אַלס פארזיצער איז געוועהלט געוואָרען ה' ד"ר זילבערבלאַג, אַלס וויצע פאַרזיצענדער — ה' ד. ראזענבערג, אַלס קאסירער — וול. זימנאווידא און אַלס סעקרעטאר — ד. ווארגאן.

ס זענען אויך געוועהלט געוואָרען 5 סעקציעס וועלכע זענען שוין צוגעטרעטען צו דער אַרבייט.

אין דער שפיץ פון דער וואקאַל־מוזיקאַלישער סעקציע שטעהט ה' ד. ווארגאן, פון דער ליטעראַרישע סעקציע — צבי מאָטקאָוויטש, דראַמאַטישער סעקציע פ. בוגאַיער, פינאַנציעלע קאָמיסיע — וול. זימנאווידא, ווירטשאַפטליכע קאָמיסיע ז. רייזמאַן.

די אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון די קעלצער ציוניסטען.

שבת דעם 11־טען ה. ח. 7 אָווענד איז אין לאָקאַל פון דער יורישער קהלה פארגעקומען די יעהרליכע אַלגעמיינע פערזאַמלונג פון דער ציוניסטישער אָרגאניזאציע מיט דער בעטייליגונג פון סטודענט י. גאָלדשטיין דעלעגאַט פון ציוניסטישען צענטראַל־קאָמיטעט אין פוילען.

סאָרו. ד"ר שאָפּ עפענט די פערזאַמלונג, בעגריסט די פערזאַמעלטע און דעם סטודענט גאָלדשטיין.

אַלס פאָרז. איז אויסגעוועהלט געוואָרען ה' משה ראטענבערג, אַלס אסעסאָרען ה"ה: נחמיה קייזער און ה. ניעביעלסקי און אַלס סעקרעטאר ה' חיים זיעלאָני.

דעם בעריכט און פינאַנס טעטיגקייט האָט אָנגעגעבען דער ד"ר שאָפּ, וועלכע איז גענומען געוואָרען צו קענטניש.

סטודענט ה' גאָלדשטיין האָט אַ 2 שעה'דיגען אויספיהרליכען רעפעראַט וועגען דעם איצטיגען מצב אין ציוניזם און האָט זיך געוואָנדען מיט א הייסען אפעל צו די פערזאַמעלטע צו פערשטאַרקען די אָרגאניזאציע.

נאָכ'ן רעפעראַט האָט זיך אַנטוויקעלט א דיסקוסיע, אין וועלכער ס'האָבען זיך בעטייליגט די ה"ה: ד"ר שאָפּ, ח. זיעלאָני, ד"ר שעכטער, ניסענקערין, אָסטראָוויץ און אַנדערע.

אין נייעם קאָמיטעט זענען אַריין די ה"ה: ד"ר שאָפּ, א. ערליך, טענענבוים, מאַרמונד, פריבולסקי, אָסטראָוויץ און ראָטענבערג. אין ראָט זענען אַריין די ה"ה: ד"ר שעכטער, שמעון קייזער און גאָוורישער. אין דער רעוויזיאָנס—קאָמיסיע זענען אויסגעוועהלט געוואָרען די ה"ה: י, פ, רייזמאַן (פרעזעס פון דער קהלה־פערוואַלטונג), ה' מ, מאָשקאָוויץ און ח' ניעביעלסקי. דאָס פּאַרטיי—געריכט בעשטעהט פון פאָלגענדע ה"ה: ד"ר פלעשלער, מאָשקאָוויץ, ב. מאָשענבערג, ערליכמאַן און י, גוטמאַן.

סטודענט גאָלדשטיין האָלט אַ בעגייסטערטע שלוס־רעדע און נאָכהער האָט דער פאָרז. ה' מ. ראָטענבערג געשלאָסען די זיצונג.

די קאָנסטיטואירונג.

דעם זעלבען אָווענד איז פארגעקומען די קאָנסטיטואירענדע זיצונג פון ניי־געוועהלטען קאָמיטעט מיט דער בעטייליגונג פון סטודענט גאָלדשטיין.

אַלס פאַרזיצער איז אויסגעוועהלט געוואָרען ה' אלתר ערליך, וויצע פאָרז. ד"ר שאָפּ, קאסירער מ. פריבולסקי, ווירטשאַפטס־פיהרער—אָסטראָוויץ. אַלס אָרגאניזאציאָנס—קאָמיסאַר איז בעשטימט געוואָרען ח' נאַיועריער, אַלס פרעסע־קאָמיסאַר—ה' מ. ראָטענבערג. אין דער קולטור־קאָמיסיע—פרוי ד"ר שעכטער און ה' מאַרמונד און אַלס צייטווייליגער הויפט סעקרעטאַר—חיים זיעלאָני.

די ערשטע אַרבייט פון נייעם קאָמיטעט וועט זיין צו שאַפען א פאַסענדען לאָקאַל פון עטליכע צימערען פאַר דער אָרגאַניזאַציע, אַ דורכפיהרען די שקל־אַקציע, פערשפרייטען די „ציוניסטישע וועלט" א. אז. וו. ס'איז צו האָפען, אַז דער נייער קאָמיטעט וועט ווירקליך עפּיס ממשות'דיגעס אויפטוהען פאַר דער אָרגאַניזאַציע.

■■■■■■

צ ס.. ברוך האָט נישט גערוהט... זיין איפערזוכט קענען זיין אַפּאָלינען זיין קאָנקורענט האָט איהם געלעכערט דעם מוח.

האט ער גענומען זיי נאָכשפּירען. ער פלעגט אָפט זיך אַרויס־גנב'ענען פון געשעפט, וואו ער דינט און זיי נאָכגעהן, און אָט אזוי איז ער דערגאַנגען דערצו, אַז ער האט זיך איינמאָל אין מיטען העלען טאָג בעהאַלטען נישט ווייט פון זיין חבר'ס פרעכטיגע וואוינונג, און געזעהן ווי זיי ביידע, זיין חבר און זיין יונגע ווייבעלע פאָהרען צו אין אייטאָמאָביל און לויפען אַרויף אויף די טרעפ פרעהליך, לוסטיג, געאָרעמט... ער האט זיך קוים געקענט בעהערשען און געהן צוריק אין געשעפט. אין אָוענד, ביים עסען, האָט דער מאַן אויסגעפרעגט זיין ווייבעל, וואו און ווי זי האט פערבראַכט דעם טאָג האָט זי צעהנדליגע ערטער דערמאָנט, וואו זי איז כלומרשט געווען, אָבער נאַטירליך נישט די וואוינונג פון שאַרלען.

אויף מאָרגען האט שוין ברוך ווידער זיך בעהאַלטען אויס'ן זעלבען אָרט: כמעט צו דער זעלבער צייט האָט שאַרל'ס אייטאָמאָביל זיי ביידען ווידער צוגעפיהרט צו דער געזעצטער וואוינונג. ברוך האט זיך געמאַכט אַ כח און געוואָרט א היפשע צייט, אפשר וועלען זיי באַלד ווידער אַרויס... אַז ער האט זיך אָבער נישט דערוואַרט, איז ער דאָן מיט צוהיצטע בלוט אַרויפגעלאָפען אויף די טרעפ און מיט א קלאַפּעדיגען האַרצען האט ער אָנגעקלונגען ביי דער טהיר.. מען האט איהם נישט באַלד געעפענט. ער האָט געמוזט זאָגען מיט א פערענדערטער שטימע, אַז ער ברענגט א טעלעגראַמע.. ווען איז ער אַריין אינעווייניג און געטראָפען זיין יונגע ווייבעלע און זיין פריינד, זיין אַ מאָליגען קאָנקורענט, אין אזא צו שטאַנד, אַז איהם האט זיין בלוט א זעץ געטוהן אין די שלייפען.. ער האט געכאַפּט פון טיש דעם שווערען טעלעפאָן־אַפּאַראַט, אַ שלייערער געטוהן. אויף זיי ביידען און געטראָפען זיין האַלב־נאַקעטער שרה'לען אין קאָפּ. מיט אַ ווילדען געשריי, נישט אינגאַנצען ציגעדעקט, האט זי זיך געוואָרפען צו א פערבלוטיגטע צום פענסטער און גערופען צו הילף אויף ענגליש. און שאַרל האט זיך 'געראַנגעלט מיט זיין חבר, מיט דעם בעליידיגטען מאַן, וועלכער האט געבראַכען לאָמפען און שפּיגלען און שטולען, זייענדיג גרייט צו שלאָגען זיך אויף טויט און לעבען.. אויף די געוואַלדען זענען זיך אָנגעלאָפען שכנים, אויך א פּאָליציאַנט איז אַריינגעקומען, און מ'האט אַלע דריי אַרעסטירט, צייטונגס־רעפּאָרטערען זענען באַלד אָנגעקומען. זיי האָבען זיך דערפריייט מיט אזאַ קלינגענדיגער סענסאַציע, און האָבען מיט אַלע איינצעלהייטען פערשריבען די געשיכטע, וואָס די שטאַרק פערוואונדעטע פרוי, און די צוויי צעהיצטע מענער האָבען דערצעהלט.

איצט האט דער אָבגעגנאַרטער מאַן אָבגעגעבען אין געריכט און פאָדערט אַ גט פון זיין יונג ווייב, אויף דעם גרונד וואָס זי איז איהם אומטריי, און פון זיין חבר מאָנט ער א גרויסע סומע געלד פאַר דער חרפה, וואָס ער האט איהם פערשאַפט, אויפנאַרענדיג ביי איהם זיין ווייבעלע כמעט גאַנץ אין דעם האָניג חודש פון זייער חתונה; אויך פערלאַנגט ער א בעלוינונג, ווייל ער האט איהם אזוי ברוטאַל צושטערט זיין גליקליכע צוקונפט, אויף וועלכער ער האט אזוי לאַנג געוואַרט.

קאָכט איצט מיט דער רעד געשיכטע אויף דער „דיוואַלי" און אין דעם גאַנצען יורישען קוואַרטאל פון פאַריז וואו מ'קען שוין פון עטליכע יאָהר גוט די 3 געוועזענע חברים און לאַנד־פלייט; מ'לאַכט אויך זייער פיל צוליב דער שעהנער שרה'לע—אָדער ווי אַנדערע רופען איהר „די אַמעריקאַנערין", וועלכע האָט ליב סיי איהר מאַן און סיי זיינע „קאָנקורענטען".

י. בערלאָוויטש.

■■■■■■

Kino-Teatr „CRISTAL“ w Radomiu.

היינט און יעדען טאָג!

ווערט דעמאָנסטרירט דאָס בערי׳המטע יודישע פילם-בילד

דער אפּיקורס

אין דעם בילד ווערט געשילדערט דאָס יודישע לעבען אין רוסלאנד בעת דער צארישער הערשאפט. — יעדער יוד דארף קומען זעהן דאָס בילד.

אלגעמיינער ארבעטער-קאָאָפּעראטיוו אין ראדאָם.

שבת דעם 18 טן דעצעמבער 1926 י. 1.30 נאכמיטאג אין זאל קינא „קאָרסאָ“ וועט רעפערירען חבר

וויקטאר אלטער

ראטמאן פון ווארשאווער שטאדט ראט

אויף דאס טעמא:

מארשאל פּילסודסקי — פּרעמיער מיניסטער

בילעטען פון 50 גראָשען ביז א 1 זלאָט. מ יער צו בעקומען אינ ם אלגעמיינעם ארבייטער-קאָאפּעראטיוו, וואלאָווע 23 און אין טאָג פון דער פאָרלעזונג פון 10 פרי ביי דער קאסע פון קינאָ-טעאטער.

בעסטע שיפס-קאָמוניקאציע צווישען פוילען און קאנאדע

„באלטיק=אמעריקא=ליין“

עמיגראציע-ענינים ערלעדיגט

ביורא „יוס“

קעלץ, קילינסקי גאַס № 8.

שבת, דעם 18/12 ה. י. קומט פאר אין לאָקאל פון האגדודערקער-קלוב פינקטליך 5 א זייגער אין אָוונט

א רעפעראט

פון ח׳ פּנחס מילער אויף דער טעמע:

„די יעצטיגע לאגע אין ארץ=ישראל“

אין רעפעראט נעהמען אריין פאָלגענדע טעזן:

1) ארץ ישראל אלס אָרט פאר פּראָדוקטיוויטעט. 2) דער קריזיס אין תל-אביב און זיין אויסטעג. 3) התאחדות עולי פולניה. 4) דער עלעמענט פון דער טערטער עליה. 5) עת לבנות על המשמר און רעוויזיאָניזם. 6) די סכלנות פון עם ידישען ארבייטער-קרייז אין ארץ ישראל. 7) דאָס קולטור חעזפן אין ארץ יש· 8) און וואָס היינטער? 9) רעזיומע.

בילעטען צום פּרייז פון 30 און 50 גראָשען.

בעמערקונג: אין גויטין חעגען זענען רעפעראט דארף זיין אנטטיט 10/7 דעם 18/12

IDEALNIE CZYŚCI METALE SZYBY i LUSTRA

JUROL

אַ לאקאל!

צו פערדינגען אין צענטרום שטאָדט אויף אַ פאבריק אָדער אויף אַ סקלאד

צו ווענדען זיך דלוגא № 15 גאָפּליעב.

פון קעלץ.

אויף דער מיטוואָכדיגער אלגעמיינער פערזאמלונג פון דער יודישער פאָלקס-באַנק איז געוויילט געוואָרען אלס פרעזעס פון דער באַנק ה׳ י. מ. רייזמאן, דער פרעזעס פון דער יודישער קהלה, אויפ׳ן אָרט פון ה׳ ראָזענבערג, וועלכער איז געוואָרען וויצע-דירעקטאָר פון לאָדזער באַנק.

PODZIĘKOWANIE

Za wyleczenie i troskliwą opiekę podczas choroby

żony mej,

wyrazy szczerego uznania i wdzięczności W. Panu Doktorowi

Stanisławowi Zylberszlakowi

tą drogą wyraża

Juljan Goldwasser.

Kielce.

אויפרוף.

די היגע געזעלשאפט „מנחמי אבלים“ איז ווי בעוואוסט שוין טהעטיג א רייהע יאָרען. צוליב דעם אָבער וואָס די ביזאהעריגע לייטונג האָט וועניג געזאָרגט, אַז אזאַ אינסטיטוציע זאָל פערנעמען דעם פערדינטען פּלאַץ אויף דער אויבערפלאַך פון ראדאָמער געזעלשאפטליכען לעבען — איז די דערמאָנטע געזעלש. לעצטענס גענצליך רעאָרגאניזירט און איבערגעבויט געוואָרען. א געוויסע צאָהל מענשען מיט צוטרוי און אָרגאניזירונגס-פעהיקייט האָבען איינגעזעהען, אַז אזוי קאָן א אינסטיטוציע נישט עקזיסטירען: ערשטענס מוז א פילאַנטראָפּישע געזעלש. ווערען לעגאליזירט דורך דער מאַכט, ווי אויך אין דער שפּיץ מוזען שטעהן מענשען, צו וועלכע מ׳האָט צוטרוי. דאָס אויבענדערמאָנטע איז שוין דערגרייכט, אי ס׳איז שוין לעגאליזירט און ס׳איז אויך געוועהלט געוואָרען א פערוואַלטונג פון פעהיגע מענשען.

צו דער אינטענסיווסטע טהעטיגקייט מיז מען האָבען מאַטעריעלע מיטלען און ביז׳ן היינטיגען טאָג האָט די געזעלש. „מנחמי אבלים“ דאָס נישט. די הכנסות זענען ביז היינט איינגעפלאָסען פון שמחות, אָבער דאָס איז נישט קיין רעאלע און געוונענדע הכנסות. דער עיקר איז מיטגלידער. די היינטיגע פערוואַלטונג וויל אויפנוצען איהר פעהיגקייט און פון אייך ראדאָמער בירגער ערווארט מען די געלד=שפּענדונגען. זאָל קיינער זיך נישט אָבזאָגען פון פערשרייבען זיך אלס מיטגליד און דער נוצליכער געזעלש. וועמענס אויפגאַבע איז צו העלפען דעם אומגליקליכען אין דער צייט פון זיין אומגליק ר״ל. גלייכצייטיג מערקט מען אָן, אזוי ווי מאָרליפיג, צוליב מאַטעריעלע סבות, האָט נישט די געזעלשאפט קיין לאָקאל, קאָן מען זיך, ווענען בעקומען הילף, ווענדען פערזענליך, אָדער דורך אַזעלכע פערזאָנען, וועמען ס׳איז בעוויסט פון א בכבוד׳ען אומגליקליכען ר״ל צום פרעזעס ה׳ א. בירענבוים באַסעינאַ 4 אָדער צום וויצע פרעזעס ה׳ איטשע פישמאַן רוזינסקאַ 23 בלע מות לנצח.

ראדאָם חודש כסלו תרפ״ז די געזעלשאפט „מנחמי אבלים“ אין ראדאָם

פרעזעס: אביש בירענבוים. וויצע פרעזעס: איטשע פישמאַן.

פערוו. מיטגל.: אברהם פוקס, דוד וויינבערג, משה גוטמאַן, ישעי׳ ראָזענצווייג, יעקב שמואל מילמאַן, ישראל זיירמאַן, שמעריל ציטרינאָוויטש, א. ז. פּאָדקאָווסקי, יוסף שוכהענדלער, פנחס בירענבוים, נ. שטעלמאַן, ת. ב. מיידאַן. קאָמיסיע רעוו.: מיכל ריכטמאַן, אהרן גוטמאַן, פנחס פרענקעל, תערבקי גוטמאַן, אפרים פלאַמענבוים.

Kino „ODEON“ w Radomiu.

Od 16 do 19 grudnia

Nadzwyczajny obraz sezonu.

MIASTO DUCHÓW

Takiego obrazu i gry już dawno nie widziano!

2 serje demonstrowane razem.

W rolach głównych:

Pete Morisson i Małgorzata Norris.

Kino „CZARY“ w Kielcach.

WIELKA PREMJERA!

jednocześnie z Warszawą!

TRĘDOWATA

W roli tytułowej:

Jadwiga Smosarska.

Początek o godz. 5 po poł.

את בני אנכי מבקש!

מיין זאָהן שמעון זילבערשטיין, איז אין פאָריגען יאָהר פאר פסח, ארויסגעפאָהרען פון קאָנסטאנטינאָפּאָל, קיין ארגענטינא, לויט זיין לעצטען בריף, איז ער דעם 12/3 1926 ארויסגעפאָהרען פון אלמעריע (שפּאַניען) און האט געזאָגט אָנקומען דעם 29/3 ד״י קיין מאנטעווידעא, און פון דאן האָב איך פון איהם קיין שום בריף, אָדער נאָכריכט נישט דערהאַלטען. ווער עס האָט, וואָסערע עס איז, ידיעה וועגען איהם ווערט געבעטען מיטצוטיילן אויף אדרעס ל. זילבערשטיין ראדאָם (פוילען) ליפּלינצע № 1 אַלע ארגענטינער צייטונגען ווערען געבעטען דאָס איבערצודריקען.

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC — Odbito we własnej drukarni Radom Szwarlikowska 20.